

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

De SS. martyribus Pamphilo, Valente, Paulo, Seleuco, Porphyrio, Theodulo,
Iuliano, &c.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

I V N I V S.

CERTAMEN SANCTORVM MARTYRV M

PAMPHILI, VALENTIS, PAVLI, SELEVCI, PORPHY.

ry, Theoduli, Iuliani & sociorum, ex Simeone Metaphraſte, quem illud ex Eusebio Caſarienſi deſcripſiſſe ſatis apparet.

1. Iunij.
Cap. 1.

Dei ſeruus.

Pamphili
ruditiō &
ſapientia.

Cap. 2.
Pamphili
genus &
functio.

Porphyrius

Valens Dia-
conus eccle-
ſiæ Hieroſo-
lymitanæ.

Cap. 3.

EM PVS inuitat ad omnibus enarrandum magnum & glorioſum ſpectaculum Pamphili & ſociorum, virorum admirabiliū, cum eo conſumatorum, & qui oſtenderūt multiplicia certamina pietatis. Atque cū plurimi quidem in nobis cognita perſecutione ſe fortiter geſſerint, eorum, de quibus agimus, rariſſimum certamen, quod nos cognouimus, cōſcripſimus: quod in ſe ſimul omne genus ætatis & corporis & animi vitæq; diuerſorum ſtudiorum eſt complexum, varijsq; tormentorum generibus, & diuerſis in perfeſto martyrio fuit coronis exornatum. Licebat enim videre quosdam adoleſcentes & pueros, atque adeo planè infantes ex ijs, qui erant cum I-

pus alios autem pubeſcentes, (cum quibus erat etiam Porphyrius) corpore ſimul vigētes & prudentia: nempe mihi chariſſimum Iamnitē Paulum, Seleucumq; & Iulianum, qui ambo orti erant ex terra Cappadocum. Erant autem inter eos ſacris quoq; canis & profunda ornati ſenectute, Valens quidam, Diaconus eccleſiæ Hieroſolymitanæ, & cui verum nomen obtigerat, Theodulus. Atque hæc quidem fuit in eis ætatum varietas. Animis autem inter ſe differebant: nam alij quidem erant rudiores, vt potè pueri, & quibus erat ingeniū adhuc tenerius ac ſimplicius: alij verò ſeueri & morum grauitate præditi. Erant autem inter eos quoque nonnulli diſciplinaram ſacrarum non ignari. Aderat verò omnibus congenita inſignis & admirabilis animi fortitudo. Veluti autem quoddam in die reſplendens luminare in aſtris fulgentibus, in medio eorum emicabat meus dominus. non eſt enim ſas mihi, aliter appellare diuinum & planè beatiſſimum Pamphilum. Is enim & eruditionem, quæ habetur apud Græcos in admiratione, non modicè attigerat, & in diuinorum dogmatum & diuinitus inſpiratarum ſcripturarum eruditione, ſi quid audaciùs, ſed verum, dicendum eſt, ita erat exercitatus, vt nullus æquè ex ijs, qui erant ſuo tempore. Quod autem erat his longè maius & præſtantius, habebat donum, nempe domi natam, vel potiùs eia Deo intelligentiam & ſapientiã. Et quod ad animum quidè attrinet, omnes ita ſe habebant.

Vita autem conditionis & conuerſationis erat inter eos plurima differentia: cū Pamphilus quidem duceret genus ſecundū carnem ex ijs, qui erant honeſto loco nati, fuiſſet autem inſignis in repub. gerendis in patria ſua. Seleucus verò fuiſſet inſigniter ornatus militiæ dignitatibus: alij autem nati eſſent ex mediocri & communi loco. Non erat autem eorum chorus nec extra ſeruilem quidem conditionem. Nam & ex Preſidis domo in eorum numerum relatus fuerat Porphyrius: qui ſpecie quidem erat Pamphili famulus: is autem ipſum affectione habebat loco fratris, vel germani potiùs filij, vt qui nihil omitteret, quò minùs in omnibus imitaretur dominum. Quid aliud? Si quis dixerit in ſumma, eos eccleſiaſtici cœtis typum eſſe complexos, is non procul abſuerit à veritate: cū inter eos preſbyteriō quidem dignatus eſſet Pamphilus, Valens verò diaconatu, & alij fortiti eſſent locum eorum, qui è multitudine cōſueuerunt legere, & confeſſionibus per fortiſſimam flagrorum tolerantiam diū antè in martyrio præclariffimè ſe geſſiſſet Seleucus, & militaris dignitatis amiſſionem fortiter accepiffet: & reliqui deinde per catechumenos & fideles, reliquam implerent ſimilitudinē innumerabilis Eccleſiæ, vt in parua imagine. Sic adſpexi admirabilem tam multorum & talium martyrum electionem: qui etſi nō eſſent multi numero, nullus tamen aberat ex ijs ordinibus, qui inueniuntur inter homines.

Quomodo autem lyra, quæ multas habet chordas, & ex chordis conſtat diſſimilibus, acutis & grauibus, remiſſiſq; & intenſis & medijs, arte muſica concinnè adaptatis omnibus: eodem modo etiam in his, adoleſcentes ſimul & ſenes, ſerui ſimul & liberi, eruditi

eruditi & rudes, obscuri generis homines, vt multis videbatur, & gloria insignes: fideles simul cum catechumenis, & Diaconi simul cum presbyteris. Qui omnes tanquam à sapientissimo musico, nempe Dei verbo vnigenito, variè pulsati, & quæ erant in ipsis potentia, vnusquisq; per tormentorum tolerantiam, hoc est, confessionem ostendentes virtutem, & clarissimos numerososq; & cōcinnos sonos edentes in iudicijs, vno & eodem sine inprimis piæ & longè sapientissimam, per martyrij consummationem, Deo vniuersorum impleuerunt melodiam.

Operæ precium autem est admirari virorum quoque numerum, qui significat propheticam quandam & Apostolicam gratiam. Contigit enim omnes esse duodecim, quo numero Patriarchas & Prophetas & Apostolos fuisse accepim⁹. Non est autē præmittenda vniuscuiusq; singulatim laboriosa fortitudo, laterum lacerationes, & cū pilis caprinis laceratū corporis partiū attritiones, & flagella immedicabilia, multipliciaq; & varia tormenta, grauesq; & toleratu difficiles cruciatus, quos, iubente Iudice, manibus & pedibus infligentes satellites, vicogebant Martyres aliquid facere eorum, quæ erant prohibita. *Quid opus est dicere memoria perpetuò mandandas voces virorum diuinorum, quibus, labores nihil curantes, lato & alaci vultu respondebāt Iudicis interrogationibus, in ipsis tormentis ridentes viriliter, & bonis moribus Iudicantes eius percontationes: Cū enim rogasser, vnde nam essent? mittentes dicere, quam in terris habebant ciuitatem, ostendebant eam, quæ verè est eorum patria, dicētes, se esse ex Hierusalem. Indicabant verò eadem sententia Dei quoque cælestem, ad quam tendebant, ciuitatem: & alia, quæ sunt eiusmodi, ignota quidem & quæ non possunt perspicui ab ijs, qui sacras literas non gustarunt, eis autem solis & qui à fide diuina sunt incitati, aperta, adducebant. Propter quæ Iudex indignatus & valdè animo cruciatus, & planè quid ageret, dubius, varia, ne vinceretur, in eos machinabatur. Deinde cū à spe cecidisset, concessit vnicuique auferre præmia victoriæ. Erat autem varius mod⁹ eorum mortis, cū duo quidem, qui erant inter eos catechumeni, consummati sint baptismo ignis: alius verò fuerit traditus figuræ salutaris passionis: qui autem erat mihi charus, fuerit diuersis brauijs redimtus.*

Cap. 4.
Martyres hi
omnes duo
decim.

Constantia
eorum in
tormentis.

Atque hæc quidē dixerit quispiam, horum magis vniuersam faciens mentionem. Singulatim autem vnūquemque persequens, meritò beatum pronūciari eum, qui in choro primum locum obtinet. Is autem erat Pamphilus, vir reuerà pius, & omnium, vt semel dicam, amicus & familiaris, re ipsa nomen sibi impositum verum esse ostendens, Cæsarensium ecclesiæ ornamentum. Nam presbyterorum quoque cathedram cū esset presbyter, honestabat, vt qui simul ornaret ministerium, & ex eo ornaretur. Quinetiam alijs quoq; erat diuinus, & diuinæ particeps inspirationis: quoniã tota sua vita fuit maximè insignis virtute, multum quidem iubens valere delicias & copiam diuitiarum, cū se totum dedicasset Dei verbo, renunciatis quidem ijs, quæ ad ipsum redibant à maioribus, nudis, manicis & pauperibus omnia distribuit: ipse autem degit in vita, quæ nihil possidebat, per valentissimam exercitationem, diuinam persequens philosophiam. Atque ortus quidem erat ex Berytensium ciuitate, vbi in prima ætate educatus fuerat in ijs, qui illic erant, ludis literarijs. Postquam autem eius prouidentia ad virilem peruenisset ætatem, transijt ab his ad sacrarum literarum sciētiam. Assumpsit verò mores diuinæ & propheticæ vitæ, & ipse se verum Dei martyrem exhibuit etiam ante vltimum vitæ finem. Sed talis quidem erat Pamphilus.

Cap. 5.
Pamphili en-
comion.

Patriarchas.

Secundus autem post ipsum, accessit Valens ad certamen, qui senili, & quæ decet sacerdotem, erat ornatus, canitie, ipsoq; aspectu venerandus & sacrosanctus senex: quin etiam diuinarum scripturarum sciens, vt si quis alius, eas quidem certè ita erat cōple-xus memoria, vt à lectiōe nihil discreparent, quæ ÷ memoriæ mandata ab eo confertabantur sacrosanctorum discipulorum promissiones. Erat autem Diaconus, et si esset huiusmodi, ecclesiæ Eliensium.

Cap. 6.
Valēs mar-
tyr.
Id est, no-
uerat eas ex
pedite cita-
re memori-
ter.

Tertius in eorum numerum relatus erat Paulus, qui vir acerrimus & spiritu feruēs, agnoscebatur ex ciuitate Iamnitæ: qui etiam in martyrio per cauterij tolerantiam susceperat certamen confessionis. His in carcere duobus annis contritis, martyrij casio fuit Aegyptiorum aduentus, qui etiam cum eis fuere consummati. Ij autem cū vel sic valdè afflictī, in metallis vsque ad loca peruenissent, domum reuertebātur. Qui cū in ingressu portæ Cæsarensium interrogati essent à custodibus, quinam essent & vnde venirent, & nihil veri celassent: dixissent autem, se esse Christianos: perinde ac malefici in ipso furto deprehensi, vincti sunt & comprehensi: erant verò quinque numero. Ad Præsidem autem adducti, & coram eo liberè locuti, in vincula quidem sta-

Cap. 7.
Paulus Iam-
nites.
Martyrēs
quinque
Aegyptij.

tim conijciuntur: die autem sequenti, qui erat sextusdecimus mensis Peritij, more ve-
rò Romano quartusdecimus Calend. Martij, hospitos cum Pamphilo & socijs addu-
cunt ad Firmilianū. Ille autem Aegyptiorum solum periculum fecit ante tormenta,
omni ratione eos exercens. Atque eorum quidem principem cum adduxisset in me-
diū, rogauit quisnam esset, & vnde: Qui cum pro proprio nomine quoddam propheticū
audiisset, (hoc autem fiebat ante alia, vt qui pro patrijs eis impostis idolis nominib⁹
sibi prophetica nomina imposuissent, vt qui Eliam & Hieremiam, Esaiam, Samuelem,
& Danielelem ipsi seipfos nominarent, & qui est in occulto Iudaeum & germanū Israe-
litam, non solum factis, sed etiam vocibus propriè enunciatis iudicarent.)

Cap. 8.
Nota respō-
sum marty-
ris.
Galat. 4.
Heb. 12.

Cum tale ergo nomen Iudex audiisset à martyre, vim autem nominis non attendit.
set, secundo rogauit, quamnam esset eius patria? Ille verò caelestem Hierusalem dixit es-
se suam patriam, illam intelligens, de qua dictum est à Paulo: Quae sursum est Ierusa-
lem, est libera, quae est mater nostra. Et: Accessistis ad montem Sion, & ciuitatem Dei vi-
uentis, Hierusalem caelestem. Et hic quidem hanc cogitabat: ille autem humi suam ab-
ijciens cogitationem, quemnam haec esset, & vbi terrarum sita esset: accuratè perscruta-
batur, atque adeo ei etiam inferebat tormenta, vt verum fateretur. Hic verò dum tor-
queretur, se verum dixisse affirmabat. Deinde eo haec rursus & saepe sciscitante, qua-
nam esset, & vbi sita esset dicta ciuitas Hierusalem? solum dicebat eam esse patriam,
Christianorum: nullos enim alios praeter eos esse eius patriam. sitam autem esse ad
Orientem, & ad ipsam lucem & solem. Atq; hic quidem rursus per haec mēte sua phi-
losophabatur, nihil sentiens eos, qui circum circa ipsum tormentis afficiebant. Tanquā
autem carnis expers & incorporeus, nihil videbatur pati molestum. Iudex verò ani-
mi dubius, odio cruciabatur, & existimans Christianos hanc sibi ciuitatem, quae esset
in festa Romanis, constituisse, valde urgebat tormentis, & curiosè scrutabatur eam,
quae dicta fuerat, ciuitatem, & quae est in Oriēte, inquirebat regionem. Cum autē ado-
lescentem diu casum flagellis, videret non posse dimoueri ab ijs, quae prius dixerat, sta-
tuit in eum ferre sententiam capitis. Et in eum quidem res hoc modo processit: reli-
quos autem Aegyptios cum simili palaestra exercuisset, similem quoq; in eos fert sen-
tentiam. Deinde cum ab his transisset ad Pamphilum, accepit quod iam prius essent
plurima experti tormenta. Absurdum autem esse arbitratus, eosdem iisdem rursus af-
ficere tormentis, & frustra laborare, hoc solum est percontatus, an nunc saltem obe-
dirent? Cum verò ab vnoquoque eorum audiisset vltimam vocem martyrij, in eos si-
militer fert sententiam capitis.

Adolescen-
tis fortitu-
do.

Pamphili
caedes, &c.

Cap. 9.

Porphyrius
adolescens
insignis.

Nondum autem dictum vniuersum absoluerat, & alicūde exclamat quidam adole-
scens ex familia Pamphili: & ex media turba accedens in medium eorum, qui circum-
sistebāt, iudicium, alta voce corpora eorum petijt sepultura. Is autem erat beatus Por-
phyrius Pamphili germanum pecus, nondum totos octodecim annos natus, rectè scri-
bendi scientiae peritus, modestia verò morum has laudes celans, vt qui à tali viro fuisset
institutus. Is postquam aduersus dominum latam cognouit sententiam, exclamauit
ex media multitudine: Corpora, rogo, vt humi mandentur. Ille autem nō homo, sed
fera, & quavis fera agrestior, neque honestam & rationi consentaneam admittens pe-
titionem, neque iuuenili aetate dans veniam, cum hoc solum intellexisset, eum fateri,
se esse Christianum, iubet tortoribus, vt totis viribus in eum vterentur. Cum verò eo
iubente sacrificare recusasset vir admirandus, non vti que tanquam carnes hominis,
sed tanquam lapides & ligna, aut aliquid aliud inanimum, vsque ad ipsa ossa & ima-
viscera iubet eum torquere & corpus eius cadere. Cum autem hoc diu fieret, agno-
uit se hoc frustra aggredi, cum propemodum mutum & inanimum effectum esset cor-
pus generoso Martyri. Perseuerans verò Iudex in sauitia & inhumanitate, iubet late-
ra tormentis exagitata, pilorum textis amplius atteri. Deinde cum sic eum cepisset sa-
tietas, & furore esset exatiatus, pronunciat sententiam vt tradatur lenro & molli igni.
Atque hic quidem, cum ante Pamphili consummationem postremus accessisset ad
certamen, prior & corpore excessit ad Dominum.

Cap. 10.
Praeclarissi-
mū virtutis
exemplum.

Licebat autem videre Porphyrium non secus affectum, quam victorem in sacris
certaminibus, qui in omnibus pugnis euaserat superior, corpore puluerulentum, vul-
tu latum, audenter & exultando ad mortem progredientem, re vera plenum diuino
spiritu. Philosophico autem habitu, suo indumento amictus instar super humeralis,
sursum adspiciens, & omnia humana despiciens, sicut vitam mortalem, quieto animo
accedit ad rogam, cum iam flamma ei appropinquaret, & tanquam nihil ei adesset mo-
lestū, sana mente & nulla affecta perturbatione, de rebus suis mandauit suis necessestarijs,
adhuc

adhuc vultum & vniuersum corpus latum conseruans & immutatum. Postquam autem notos suos fati allocutus, eos valere iussit, iam deceterò contendeat ad Dominum. Cùm verò rogus fati longo spatio disunctus, circa eum esset accensus, hinc & illinc ore flammam arripiebat, ipse seipsum incitans ad iter propositum. Hoc autem faciebat, nihil aliud quàm Iesum inuocans. Tale est certamen Porphyrij. Cùm eius autem consummationis Pamphilo nuncius fuisset Seleucus, dignus habetur, cui fors eadem cum eis obtingeret.

Cùm primùm itaq; renunciaffet Pamphilo exitum Porphyrij, & vno osculo salutasset Martyres, comprehendunt eum milites, & ducunt ad Præsidentem. Ille autem perinde ac vrgens, vt ipse abiret simul cum prioribus, iubet eum affici supplicio capitis. Is erat ex regione Cappadocum, cùm autem militia se preclare gessisset, ad nō paruos gradus dignitatum peruenerat in Romano exercitu. Quinetiam statura, viribusq; & magnitudine corporis, reliquos omnes lōgè superabat: ipso quoq; aspectu erat omnibus suspiciendus, & tota forma corporis planè admirabilis, tam propter magnitudinem quàm propter pulchritudinem. Atq; in principio quidem persecutionis, per flagellorum perpeffionem clarus exitit in certaminibus confessionis. Postquam autem fuit liberatus à militia, seipsum constituens amulatorem eorum, qui se exercent in pietate, efficitur Christi germanus miles, orphanorum defertorum, & viduarum, quæ carebant præsidio, eorumq; qui paupertate opprimebantur & imbecillitate, tanquàm episcopus quispiam & procurator, curam gerens, & instar diligentis & solliciti patris, omnium, qui abiecti erant, labores recreans & afflictiones. Quamobrem merito Deo his magis lætant, quàm quæ per fumum & sanguinem fiunt, sacrificijs, dignus fuit habitus consummatione, quæ fit per martyrium. Hic decimus athleta cum ijs, qui dicti sunt, consummatus fuit vno & eodè die: in quo, vt est consentaneū, maxima Pamphili martyrio porta calorū aperta, facilis & expeditus ei fuit aditus regni cælorum.

Seleuci institit vestigijs Theodulus quidam, vnerandus & pius senex, qui primum honoris locum obtinuerat inter seruos Præsidis, & morum & aratis gratia, & quòd trium filiorum esset pater: & maximè propter beneuolentiam, quam cōseruabat in suos. Is autè, cùm similiter fecisset atq; Seleucus, & quendam ex martyribus salutasset osculo, adducitur ad Dominum. Quem cùm magis ad iram irritasset quàm alij, salutari passionis cruci traditus subijt martyrium.

Cùm post hos vnus adhuc restaret, qui inter eos, qui dicti sunt, numerum impleteret duodecimum, eum impleturus aderat Iulianus. Is cùm caipsa hora redijisset ex peregrinatione, ne ingressus quidè ciuitatem, ita vt erat ex itinere, hoc audito profectus ad videndos martyres, postquam adspexit sanctorum corpora humi iacentia, gaudio repletus, vnumquenque amplectitur, omnes salutans osculo. Eo autem hoc adhuc agente, eum comprehendunt lictores, & adducunt ad præsidem. Impius verò suo instituto faciens consentanea, eum quoque tradit lento igni. Sic itaque Iulianus lætans & exultans, & magna voce Deo, qui tantis bonis eum erat dignatus, agens gratias, assumptus fuit in choros martyrum. Erat autem is quoque genere quidem Cappadox, moribus plenus quidem pietate, plenus & fide, vir mitis & mansuetus, & alioqui vir bonus, & spirans bonum odorem sancti spiritus. Tanta turba comitatus, dignata fuit consummatione martyrij cum beatissimo Pamphilo.

Et quatuor quidem dies & totidem noctes, iussu Firmiliani, sanctissima martyrum corpora exposita fuerunt bestijs carniuoris. Cùm autem Dei prouidentia nihil ad eos accessisset, non fera, non auis, non canis, non aliquid aliud, sed salua permansissent & integra, iustum & conuenientem honorem consecuta, consueta mandata sunt sepultura, reposita in pulchris templorum ædibus, & sacris tradita oratorijs ad perpetuam memoriam, vt honorarentur à populo, ad gloriam Christi veri Dei nostri. Cui gloria & potentia simul cum patre & sancto spiritu nunc & semper, & in secula seculorum, Amen,

Cap. 11.
Seleucus cōprehenditur.

Eius encomion.

Cap. 12.
Theodulus senex eximius.
* tertiæ pro genici.
Crucifigitur.

Cap. 13.
Iuliani præstans virtus

Cōburitur.

Cap. 14.

Corpora sanctorum honoranda.

DE IISDEM MARTYRIBVS, EX EVSEBII PAMPHILI ECCLESIASTICAE HISTORIAE LIB. VIII.

capite xxxj. interprete Iohanne Christophorsono: quæ eandem quidem habent historiam, sed magis luculentam, & aliquot locis copiosorem.

i. Iunij.

Pamphili
virtutes &
encomion.

Eusebii, tri-
bus libris co-
plexus est
Pamphili
vitam.

Valens Dia-
conus.

Paulus.

V. Aegyptij
martyres
propheticæ
sibi nomi-
na impo-
nunt.

Galat. 4.
Hebr. 12.

PMPVS iam eò me vocat, vt illustre quasi theatrum martyrum, qui cum Pamphilo, cuius nomen mihi semper optatissimū fuit, mortē oppetuerunt, in hoc sermone ante oculos cuiusq; ad intuentum proponam. Duodecim quidem erant, & non modò quodā prophético dono, aut potius Apostolico, sed Apostolorum etiam numero dignati: quorum coryphaeus, & princeps solus Pamphilus presbyterij dignitate Casareæ ornatus, extitit: vir toto vitæ cursu omni virtutum genere eximius, abiectiōe & contemptu seculi insignis, facultatum in pauperes largitiōe magnificus, spei, quæ in caducis mundi rebus desigi solet, despicientia mirus, ratione viuendi & consuetudine vero Philosopho digna singularis: quinetiam ardentis diuini eloquij & sacrarum literarum studio præter ceteros nostræ memoriæ homines egregius, attentissima & propè inexhausta in eas res industria & assiduitate, quas apud animum proposuerat, præstabilis, & in cognatis omnibusque propinquis iuandis perliberalis. Cætera virtutis eius officia & rectè facta, quoniam longiore explicatione eguerunt, in separato & proprio volumine, de eius vita per scripto, inq; tres libros dispersito, iam pridem pluribus verbis tradidimus. Eos ergo, qui acri illius vitæ, & virtutum in ea eluculentium, plenius cognoscendarum cupiditate incēduntur, eò amandamus: nos autem illis solum in præsentia insistemus, quæ ad martyres cum eo ad supplicium adductos pertinent.

Secundus post Pamphilum in certamen descendit veneranda canitie honoratus Valens, Aeliæ ciuitatis Diaconus, ipso aspectu senex grauissimus, diuinarum scripturarum, si quisquam alius, in primis peritus. Nam tantam illarum memoriā in pectus eius incluserat, vt si quando aliquem locum citare vellet, perinde expedire illud poterat absque scripto efficere, atque ex scripto legere. Tertius Paulus, pietate maxime inflammatus, & spiritu non minus feruidus, ex ciuitate Iamnitaram, in qua fama percelebris fuit, prognatus: qui ante martyrium, cauteriorum exustiones perpeffus, egregium certamen pro fidei confessione confecit. His in carcere toto biennij spatio commorantibus, fit martyrij dilatio. Interea fratrum Aegyptiorū, qui cum illis vnā martyrium subierunt, accessio facta est. Isti Aegyptij simulatq; confessores illos, qui erant ex Cilicia, ad metalla vsq; quæ ibi erant, produxerunt, domū redierunt. Qui similiter apud ipsos portarum Casareæ introitus a custodibus (Barbari autem isti erant & moribus agrestes) quinam essent, & vnde venissent, interrogati: cum veritatem occultare nō possent, tanquam malefici in ipso facinore manifesto præhensi, tenebatur. Quinque erant numero, qui quidem ad tyrannum deducti, & coram illo liberè fidem confessi, statim in carcerem contruduntur.

Postridè, hoc erat decimo sexto die mensis Peritij, id est, secundum Romanos, ad decimum quartum Calen. Martij, hi pariter cum Pamphilo & reliquis eius socijs, quos supra posuimus, ex mādato ad iudicē producuntur. Iste primū inexpugnabilis Aegyptiorū constantiæ & firmitatis animi diuersis cuiusque modi tormentorum formis, nouis peregrinarum & variarum machinarum inuentis periculum facit. Et simulac illū, qui inter eos omnes principatum tenuit, his certaminibus exercuerat, quisnam esset primū sciscitatus est. Deinde vbi pro proprio nomine, prophetæ cuiusdam nomē ab eo acceperat (Hoc enim ab illis factitatum erat, quod pro nominibus idolorum, quæ erant fortè à parentibus ipsis imposita, noua nomina, facta mutatione, ipsi sibi assignissent: Eliæ enim, Hieremiæ, Esaiæ, Samuelis & Danielis nomine seipfos nuncupasse, & germanum ac verum Dei Israel, qui Iudæis erat in occulto, non solum rebus ipsis, sed nominibus propriè & significanter explicatis, comonstrasse audire potuisses) vbi, inquam, tale nomen à martyre acceperat Firmilianus, nō in verbi vim & significationem animum omninò intendens, secundo loco eum interrogauit, quæ illius patria esset? Ille nomen priori aptè respondens effert, Hierusalem suam patriam esse ait: eam certè intelligens, de qua apud Paulum dicitur: Quæ sita sum est Hierusalem, libera est, quæ est mater omnium nostrū. Item alio loco: Accessistis ad montem Sion, & ci.

& ciuitatem Dei viuentis, caelestem Hierufalem. Is quidem planè hanc intellexit: Sed Firmilianus cogitatione sua humi abiecta, quæ tandem ciuitas illa efferet, & vbi terrarum sita? accuratè & curiosè disquirat. Vnde cruciatu illum affligit, vt verum fateretur. Hic manibus à tergo vincis, obtortisq; & pedibus machinamentis peregrinis inusitatisq; diuulsis ex cruciatu, verum se dixisse constanter asseuerat.

Deinceps iudice rursus sæpè quarente, quisnam esset, & quo loco ciuitas illa, quam dicebat, locaretur? eam affirmat piorum solum patriam esse, neq; alios præter hos solos fore illius participes: illamq; ad Orientem, vbi Sol primo manè suos radios fundere incipit, positam. Atq; in istis denuò proferendis seorsum apud animu suum ita diuinitus philosophatus est, vt eorū, qui illum vndiq; tormentis diuexabant, nullam prorsus rationem duceret: sed tanq; carnis corporisq; expers, ne minimū quidē videretur doloris sensum percepisse. Iudex animo hæsitans, intra se tumultuari cœpit, putabatq; Christianos eam ciuitatem, de qua martyr locutus fuisset, infestam omninò & inimicam Romanis effecturos. Multū igitur de ea re seculari, & vbinam tandem illa regio, quæ in Orientem ferebatur, existeret: admodum conquirere. Postquā autem adolescentulū verberibus sæpius dilaniatum, & tormentis cuiusq; generis discrutiatum, firma & immutabili mētis constantia illis, quæ antè dixerat, adhærere animaduertit, ad extremum mortis sententiam, vt securi percuteretur, contra eum protulit. Tādem igitur is velut vitæ suæ peregit fabulam. Ceteri eius socij paribus certaminibus à iudice exagitati, pari mortis genere è vita cesserunt.

Posteā demū Firmilianus, quanquā propè defatigatus erat, & frustra viros illos supplicio affici cernebat, sua tamen cupiditate eorum morte exaturata, ad Pamphilū & eius socios se contulit: & cum satis expertus erat, quā inflexibilem in fide tenēda constantiam etiam iam antea in tormentis ostendissent, iterum interrogat: vtrum deinceps modò illi morē gererent? Atq; cum à singulis eorum definitū & postremum responsum de fidei confessione, quæ est martyrij propria, excepiisset, similem cum prioribus, poenam & suppliciu illis irrogat. Quibus ad exitum perductis, adolescentulus quidam ex famulis Pamphili, qui ita erat ex cultu instructusq; vt dignus ingenua talis & tanti viri educatione & disciplina merito videretur, simulatq; iudicis sententiam contra dominum suum pronuntiatam intellexit, è media hominum multitudine exclamat, & vti illius aliorumq; sociorū corpora, cum è vita decederēt, terræ mandarētur, postulat. Iudex verò non hominis, sed belluæ aut si quid sit bellua immanius, naturam secutus, ne adolescentulo quidem ætatis causa quicquam veniæ tribuit: sed vt primum eū rogata, essetne Christianus? ipseq; se esse responderat, iracundiæ astu intumescens, quasi te lo saucius, tortoribus in mandatis dedit, vt omnes suas vires & impetus contra eū exercerent. Postquam verò, cum immolare ei iustum esset, recusantē videbat, non vt hominē carne circumdatū, sed vt statuā ex lapidibus, aut ligno, aut alia re quapiam confectā ad ossa vsq; & intimos viscerū recessus, acriter & absq; vlla remissione deradi dilacerariq; præcepit. Quo supplicij genere diu sustentato, iudex cum illum nec vocē emittere, nec sensum doloris vllum præ se ferre vidit, idq; cum parū abesset, quin illius corpus esset omninò inanimatū, & tormētis penè contritū exhaustumq; se frustra illū torquere perspexit, tamē animo duro, ferreo & omnis humanitatis experte præstans, cōfestim igni pederentim exardescēte & remisso comburi decernit. Hic igitur adolescentulus postremus, ante Pamphili mortē, qui erat dominus eius secundum carnē, in certamen ingressus, ante illū è corporis vinculis solutus fuit, propterea quòd qui erant in alijs trucidandis occupati, tardare videbantur. Licuerat ergo Porphyriū videre (Hoc namq; adolescentulo nomen erat) iam in omni genere certaminum exercitatum, incredibili studio et ardore, more hominis pro angusta et sacra victoria decertantis, incensum, corpore puluere quidem consperso sordidatum, sed decoro oris habitu eximiū, erecta & generosa animi elatione post tantos cruciatu ad mortem gradientem, diuino spiritu reuera completum, habitu philosophico, quo vti solebat, hoc est, indumento ad modum pallij humeros solum obtegentis vestitum, familiaribus suis, quid illos eius causa facere vellet, modesto & tranquillo animo præcipientem, nutuq; significantem, & cum iam ad palum esset alligatus vultū splendidum & hilarem seruante: quin etiam cum rogus longo interuallo ab illo tanquā in ambitū orbemq; exardesceret, hinc illincq; flammam ore ad se arripientē, & post hæc verba, quæ iam flammarum incendio primū corpus attingente clara voce profundebat, nempè Iesum filium Dei eius adiutorem fore, constantissimè cum silentio omnes cruciatu ad extremum vsq; spiritum tolerantem. Tale Porphyrij in martyrio certamen fuisse constat.

Mete degit
in celis mar
tyr, tormen
ta contem
nens.

V. Aegyptij
pro Christo
trucidatur.

Porphyrij
adolescētis
eximia vir
tus.

Crudelissi
mè excarni
ficatur.

Leno igni
cruciatu.

Constantis
simè pferet
omnia &
decedit.

Cuius

Cuius vitæ exitum Seleucus confessor quidam ex militum numero, Pamphilo nſi-
tiauit: qui, vt par erat, cuiſmodi nuntij miniſtro, quamprimùm fuit eadem forte cum
illis martyribus dignatus. Nam mox vt mortem nuntiauerat Porphyrij, & vnum ex
martyribus osculo ſancto ſalutauerat, eum milites quidam comprehendentes, ad præ-
fidem deducunt. Iſte tanquam eius profectiorem maturans, quò Porphyrio comes
itrineris ad cælum ſuſcepti adiugeretur, exemplò capitis ſupplicio mulctari iubet. Hic
in Cappadocia natus, præ delecto iuuenum globo, qui in exercitu Romano militabãt,
præque illis, qui erant apud Romanos in amplis dignitatum gradibus locati, non exi-
guum honorem adeptus eſt. Aetate enim florente, robore, proceritate, firmitateque
corporis plurimùm omnibus militibus antecelluit: adeò vt aſpectus eius celebris, &
omnium ſermone prædicatus exiſteret, tota corporis forma ac ſpecie tum ob magni-
tudinem, tum ob pulchritudinem & aptam membrorum compositionem admirabi-
lis. Qui in ipſo perſecutionis initio, plagarum perſeſſione in certaminibus pro fidei
confeſſione ſuſceptis admodum enituit: & vbi militia munere, quo fungebatur, ſpo-
liatus fuit, eorum qui aſſecti, id eſt, pietatis cultores vel monachi, † qui dies noctes,
que diuinis meditationibus ſe exercent, amulum ſe & imitatoreſ effecit: orpha-
nis deſertis, viduis omni ope deſtitutis, hominibus inopia & corporis infirmita-
te afflictaſ, inſtar patris alicuius indulgentis & curatoris, benignè proſpexit & o-
pitulatus eſt. Vnde meritò quidem, cum Deus ab cuiſmodi pietatis officijs plus ca-
piat oblectationis, quàm à victimis fumo redundantibus, & ſanguine aſperſis, ad
inſigne & eximium martyrij decus per eius gratiam accerſitus fuit. Hic decimus ath-
lera inter eos, quos ſuprà oſtendimus, vno eodemque die mortem oppetiit: quo cer-
tè, vt apparet, maxima quaſi cali porta Pamphili martyrio decora illa quidem & con-
gruens patefacta, tum illi, tum alijs qui cum eo erant, in regnum cælorum aditum de-
dit per facilem.

Seleucus e
gregius mar-
tyr.

à ſeruo.
† videtur de
eſt, dicitur,
aut quippiã
euiſmodi.

Item Theo-
dulus ſenex

Cruci affi-
gitur.

Admiranda
Iuliani ala-
critis.

Igni crema-
tur.

Corpora
Martyrum
non attinguntur à be-
ſtijs & auibus.

Theodulus item grauis quidem & religioſus ſenex, vnus ex præfecti Firmiliani fa-
milia, & ab eo plùs quàm cateri omnes domeſtici honoratus, partim prouecta ætatis
cauſa (Proauus enim erat, id eſt, tertie progeniei pater) partim propter beneuolentiã
& fidelem animum, quem erga ipſum ſemper ſeruauerat, iſdem veſtigijs cum Seleu-
co inſiſtens, & facinus illius facinori hauddquaquam diſſimile admittens, ad Firmilia-
num dominum ſuum deductus fuit: eiq; maiorem bilem quàm ſuperiores cõ moues,
tandem crucis afflictaſioni addiſtus, idemq; martyrij genus, quod ſeruator olim, lubes
perpeſſus eſt.

Deinceps quoniam vnus adhuc reſtabat, qui inter martyres commemoratos locũ
duodecimũ expletet, idcirco Iulianus, cum expleturus acceſſit. Qui peregrinã eò
aduentans, & locum adhuc minimè ingreſſus, ſimulac inter vias de eorum morte in-
tellexerat, exemplò ad inſigne martyrum ſpectaculum rectè ſe contulit: atque vt hu-
mi poſita ſanctorum vidit corpora, ſolido expletus gaudio, ſigilſatim ea complexus
ſalutauit. Quod dum faciebat, liſtores & cædis miniſtri eum pr ahenſum ad Firmilia-
num ducunt. Qui ea, quæ ſibi erant, ſuaq; crudeli naturæ conſeritanea, executus, lento
& remiſſo igni eum cremandum tradit. Iulianus ergo præ læticia exultare, valdeque ge-
ſtire, atque clara voce gratias agens domino, qui eum talibus premijs, tamque inſigni
ſplendore afficere dignatus fuerat, præclara martyrum corona donatur. Erat hic qui-
dem Cappadocum genere ſecundum carnem oriundus, moribus & vita ſanctiſſimus,
fideiſſimus & maximè ingenuus: & cum in alijs rebus ſpectatus, tum diuino ipſius ſan-
cti ſpiritus afflatu imbutus.

Talis erat caterua eorum, qui per Dei gratiam in martyrij ſocietatem cum beato
Pamphilo aſciti fuerunt. Sacra autem ſancta reuera illorum corpora ex impij præſidis
mandato quatuor diebus, totidemque noctibus, vt à beſtijs auiſque carniuoris deuo-
rarentur, ſub dio ſeruabantur. Verùm vbi tanquam miraculo quodam nulla neque be-
ſtia, neque volucris, neque canis ad ea accedebat, ruſus per diuinæ prouidentie diſpõ-
ſationem integra illeſaque inde ablata fuerunt: & exequiarum iuſtis potita, ſepulturę,
vt moris eſt, honorificè commendantur.

Porro dum ſauitia aduerſum iſtos vſurpata, in omnium ore & ſermone ver-
ſabatur, Adrianus & Eubulus ex regione, quæ Manganæ dicitur, ad reliquos con-
feſſores Cæſaream verſus accedentes, ad portas vrbs cauſam ſui itrineris eò ſuſce-
pti rogantur. Deinde rei veritatem ingenuè confeſſi, deducuntur ad Firmilianum. Iſte
nulla dilatione aut mora interpoſita, poſt multa tormenta, quæ in eorum latera impe-
gerat beſtijs dilaniandos condẽnat. Biduo autè interiecto, Adrianus quinto die menſis
Dyſtri

DE S. PROCVLO MARTYRE.

505

Dystri, hoc est ad tertium Nonas Martij, die festo quo natalicia Fortunæ Casareensis, (sic enim putabatur) celebrari solent, leoni primum ad discerpendum proiectus fuit: deinde gladio iugulatus, obiit mortem. Eubulus autem per eundem die ad meridiem ipsius Nonis Martij, qui est septimus dies Dystri, cum iudex illum admodum rogaret, ut hostias immolaret idolis, quod libertate eorum legibus decreta potiretur, gloriosam mortem pro pietate susceptam huic vitæ breui & caducæ præposuit: & post bestiarum lanatus gladio, ut socius ante illum, trucidatus fuit: omniaque martyrum certamina Casarea confecta suo sanguine postremus obsignavit.

Adrianus
martyr. paf.
sus. Martij

Eubulus 7.
Martij.

Cæterum operæ precium est hoc loco commemorare, quo pacto tandem, non idque longo tempore post, cælestis & diuina prouidentia eos impios magistratus cum ipsis tyrannis ulta sit. Nam Firmilianus, qui tam petulanter & contumeliosè in Christi martyres debacchatus fuisset, cum alijs eiusdem sceleris participibus extrema supplicia subiens gladio finem viuendi fecit.

Firmilianus.
præfectus
gladio ca.
ditur.

Item ex eiusdem libri octauo capite xvij.

Inter quos (martyres) erat Pamphilus, omnium necessariorum meorum mihi maxime desideratus, vir ex omnibus martyribus nostri temporis, propter cuiusque generis virtutem facile præstantissimus. Huius in dicendi facultate & Philosophorum disciplinis Urbanus primum periculum fecit: deinde impulit ad sacrificandum. Quem ut penitus renuentem, & minas pro nihilo putantem vidit, ad extremum bile & furore commotus, asperioribus tormentis illum cruciari mandat. Quare immanissimus ille & maxime crudelis Præses, continua acutarum nouacularum incisione, martyris latera acerbè pungente, iam ferè satiatus, & tandem pudore suffusus, in carcerem, ubi reliqui conflores erant, concludi iussit. Verùm qualem mercedem Urbanus ob tantam scuitiam & crudelitatem, qua tantopere in sanctos Dei & Christi martyres insultauit, ex iusta Dei ultione & vindicta post mortem habiturus esset, ex supplicijs illi in hac vita inflictis, quæ erant tanquam futurorum proemia, facile licebat animaduertere. Nam non longo tempore post facinora, quæ in Pamphilum nefariè conscuerat, diuina ultio, dum adhuc præfecturam gerebat, cum exinopinatò adorta est ad hunc modum. Qui iam dudum in sublimi & excelso sedens solio iudicia dabat, qui satellitio militari stipatus, qui vniuersæ Palæstinorum gentis præfectus, qui conuictor tyranni, tanquam ei intimus, qui eiusdem mensæ cum illo particeps erat, vindicta Dei vna nocte non solum fuit tantis dignitatis ornamentis orbatus, ignominia & dedecori coram illorum oculis, qui cum ut principem admirati fuissent, expositus, timidus & ignauus factus, adeò ut voces muliebres turpiter funderet, & abiectò animo vniuersæ genti, cui præfuerat, supplicaret: verùm etiam Maximino, de cuius gratia antea insolens & superbus arroganter se extulerat, (quippe cum egregiè præter ceteros ob facinora in nos crudeliter edita amplexabatur) duro & crudeli iudice vltus est, adeò ut post turpem ignominiam, quam pro sceleribus, quorum erat conuictus, subibat, sententia ab eo pronunciata morti addiceretur.

Pamphilus
dirè crucia-
tur.

Deus vlti-
scitur cru-
delissimum
Præfide-
m
Urbanum,

VITA S. PROCVLI MARTYRIS BONONIENSIS, EX LIBRO PRIMO HISTORIAE BONONIENSIS.

scilicet, à Carolo Sigonio viro doctissimo conscriptæ: quam accepi à præstantissimo Cardinali Gabriele Paleoto, Episcopo Bononiensi.

THEODORICVS rex Italiae, perfidia Arriana corruptus, Arrianos à Iustino orientis Imperio pulsos, indignè passus, & ipse orthodoxos in Italia vexare instituit, dimissis in omnes ciuitates quaestoribus, alios bonis, alios pertrahens, alios vita mulctando, atque in eorum templa miserè sauiendo. Atque huius quidem tam dira calamitatis procellâ ciuitas in primis Bononiæ pertulit, cùm Marinus quidam eiusmodi quaestionibus præpositus ibi adesset, atque incitatus in orthodoxos hæreticos, pro potestate omnia in ipsos grauissimarum iniuriarum genera exerceret. Verùm neque diu, neque impunè hæc ei potestas stetit. Inuentus est enim in ciuitate miles, nouo non solum pietatis, sed etiam fortitudinis robore septus, nomine Proculus, cum vetere nimirum Romano Mutio comparandus. Qui indignum

1. Tunij.
Theodorice
rex perse-
quitur Ca-
tholicos.